

HOVORME O JEDLE očami médií

Výživa deťom nič nehovorí

O tom čo sa v obchode predáva, kde to vyrastie či odkiaľ sa to dovezie, rozhoduje len spotrebiteľ. Ak bude preferovať kvalitné domáce produkty, prispôsobí sa tomu predaj aj výroba. Príkladom je čoraz viac slovenských paradajok na pultoch na úkor španielskych, ktoré sú často bez chuti. Vyrastajúca generácia však nevie, ako sa chová krava, že mlieko, ktoré dáva, chutí úplne inak ako to trvanlivé z obchodu, nehovoriac o obsahu živín.

Nevedomosť školákov je nebezpečná pre budúcnosť slovenskej potravinovej sebestačnosti, ktorá dostáva jednu ranu za druhou, keď po utlmení produkcie bravčového sa len tak-tak zachraňujú aj hovädzie mliečne farmy. Vo chvíli, keď Slováci spotrebúvajú viac zahraničných ako domácich potravín, rozprúdili poľnohospodári a potravinári veľmi potrebný dialóg na školách. Do celoštátnej súťaže Hovorme o jedle sa tohto roku prihlásilo 423 základných škôl. To znamená, že o jedle diskutovalo vyše desaťtisíc, a možno ešte väčší počet detí. Na základné školy však chodí 423-tisíc detí.

Projekt Hovorme o jedle beží v školách štvrtý rok a Slovensku by pomohlo, ak by to bola toptéma pre celú krajinu. „Ak slovenská spoločnosť niečo vo dvoch posledných desaťročiach veľmi podcenila, tak potravinovú výchovu,“ povedal pre Pravdu vedec Peter Šimko, ktorý prednáša potravinárske vedy na Slovenskej technickej univerzite. Tu treba hľadať príčinu nezájmu o štúdium poľnohospodárskych a potravinárskych odborov, ale aj príčiny elementárnej negramotnosti o výžive a jej vplyve na zdravie.

Deti v projekte Hovorme o jedle odkryli veci, ktoré sme zanedbali vo výživovej politike, a to nielen školskej, ale aj veľkej hospodárskej. Zo školských osnov neoprávnene, zrejme ako dobou prekonané, vypadli predmety rozvíjajúce pestovateľské zručnosti, zanikli školské záhrady, zato pribudli bufety zásobené nie vždy najzdravšími potravinami.

Najaktívnejšou základnou školou na Slovensku sa stala ZŠ na Hlavnej ulici v Gelnici. Vyhlasovatelia súťaže – Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora a Centrum rozvoja znalostí o potravinách ocenili, že žiaci gelnickej školy sa zapojili do najväčšieho počtu tém a ich súťažné príspevky odborná komisia ocenila ako najkvalitnejšie.

Škola hrou v záhrade

Gelnická základná škola v mnohom vybočuje z obvyklého rámca. Súčasťou školského areálu je záhrada. Ešte v časoch, keď pestovateľské políčka hrali rolu v prebúdzaní vzťahu detí k pôde a rastlinám, tu učiteľ prírodopisu Ján Hvizdoš vysadil ovocný sad. Vlni Bibiána Krajníková, ktorá sa stala riaditeľkou školy pred dvoma rokmi, navrhla, aby deti úrodu jabĺk nielen pozberali, ale aj spracovali.

Bol to moment, ktorý zrejme rozhodol o tom, že šiestaci z Gelnice zvíťazili v súťaži. Triedne učiteľky Adela Mervová a Zuzana Rendošová dokázali deti priviesť k tomu, aby jablká olúpali, nakrájali na plátky, usušili alebo navarili poctivý jablkový džem. Ten potom naplnili do pohárikov, polepili ich vlastnoručne vyrobenými etiketami a predali na vianočných trhoch. Je to ukážka nielen dobrej pracovnej výchovy, rozvíjania zručností, ale aj motivácie k podnikavosti. Mimochodom, výťažok z predaja spracovanej úrody bol vyše 600 eur a poslúžil ako základ financií na týždňovú Zdravú školu detí v prírode. Všimnime si, koľko „výchovných“ múch jednou ranou zabili na gelnickej škole.

Oživilo sad, naučili deti pracovať a v čase, keď prekvitá v spoločnosti individualizmus, aj tímovo spolupracovať. Školáci porozumeli prísloviu, že bez práce nie sú koláče. V škole podnikli výlet k farmárovi pánovi Vaškovičovi a pomohli mu zberať zemiaky – za odmenu sa najedli dosýta lahôdkovej kukurice.

Iná dedina, iní vidiečania

Od novembrovej revolúcie uplynulo viac ako štvrtstoročie a život ľudí sa veľmi zmenil. Dokazuje to nielen bohatá ponuka potravín, žiaľ často nie zo slovenských polí, maštali a potravinárskych podnikov, ale zo zahraničia. Najúspešnejších školákov prišli pozdraviť aj družstevníci z Rybian, jedni zo sponzorov súťaže Hovorme o jedle. Predseda družstva Jaroslav Jaško povedal, že kedysi sa pred Vianocami začínalo na dedine obdobie zakáľačiek.

„Jeden z našich družstevníkov si pravidelne popoludní pýtal voľno, lebo bol chýrny mäsiar. Dnes v Rybanoch, dedine takmer s 1 500 obyvateľmi, chová ošípané päť, no nech desať, rodín,“ odhadol Jaško. Aj preto začali družstevníci pozývať deti na farmu družstva, aby na vlastné oči videli zvieratá. Dnes už len kravičky. Prasiatka už nenájdu, ich chov zrušili pre nerentabilnosť.

A ešte jednu vec ilustrujúcu zmenu života na vidieku dal Jaroslav Jaško do pozornosti. Po dedine prejde traktor s vlečkou slamy. Ľudia sa hnevajú, keď z voza spadne pár stebiel, smrdí im siláž, maštálny hnoj. Veru rýchlo zabudli, že žijú na dedine. „Aj preto musíme od malička vodiť deti na farmu, aby videli, že maštale s dobytkom sú prirodzenou súčasťou prostredia, v ktorom vyrastajú,“ povedal Jaško.

---> Pozrite si aj krátky videozostrih z oceňovania

Vráťme sa ešte na chvíľu na pôdu gelnickej školy. V záhrade si postavili fóliovník a na budúci rok sa chystajú pestovať bylinky. Podľa riaditeľky Bibiány Krajníkovej by sa oplatilo prehodnotiť školské osnovy. Deti začínajú žiť vo virtuálnej bubline. Isteže nielen preto, že pestovateľské práce z osnov dávno vypadli. Namiesto nich je tam technika v rámci vyučovania o svete práce. Ibaže, čo je to jedna hodina.

V Gelnici súťaž Hovorme o jedle priviedla učiteľov k myšlienke, že v 5., 6. a 7. ročníku zaradia žiakom do sveta práce pestovanie rastlín. „Chceme deti naučiť empatickému vzťahu k prírode, ale najmä rozvinúť schopnosti postarať sa sám o seba, okrem iného aj pestovaním užitočných plodín,“

hovorí riaditeľka Bibiána Krajníková. Myslí si, že Slovensko prišlo o jednu generáciu detí, ktorá nemá dostatočne rozvinutý vzťah k pôde, rastlinám a zvieratám.

Prečo treba otvoriť farmy

„Je najvyšší čas, aby sme sa spamätali a pripomínali deťom, že ľudia sú prirodzenou súčasťou prírody,“ podotýka Krajníková a dodáva: „Dnes sa veľa hovorí o zdravom životnom štýle. V škole deťom hovoríme, že jeho súčasťou je vypestovať si niečo vlastnými rukami. Nazdávam sa, že potom si budú vážiť aj viac prácu slovenských poľnohospodárov.“

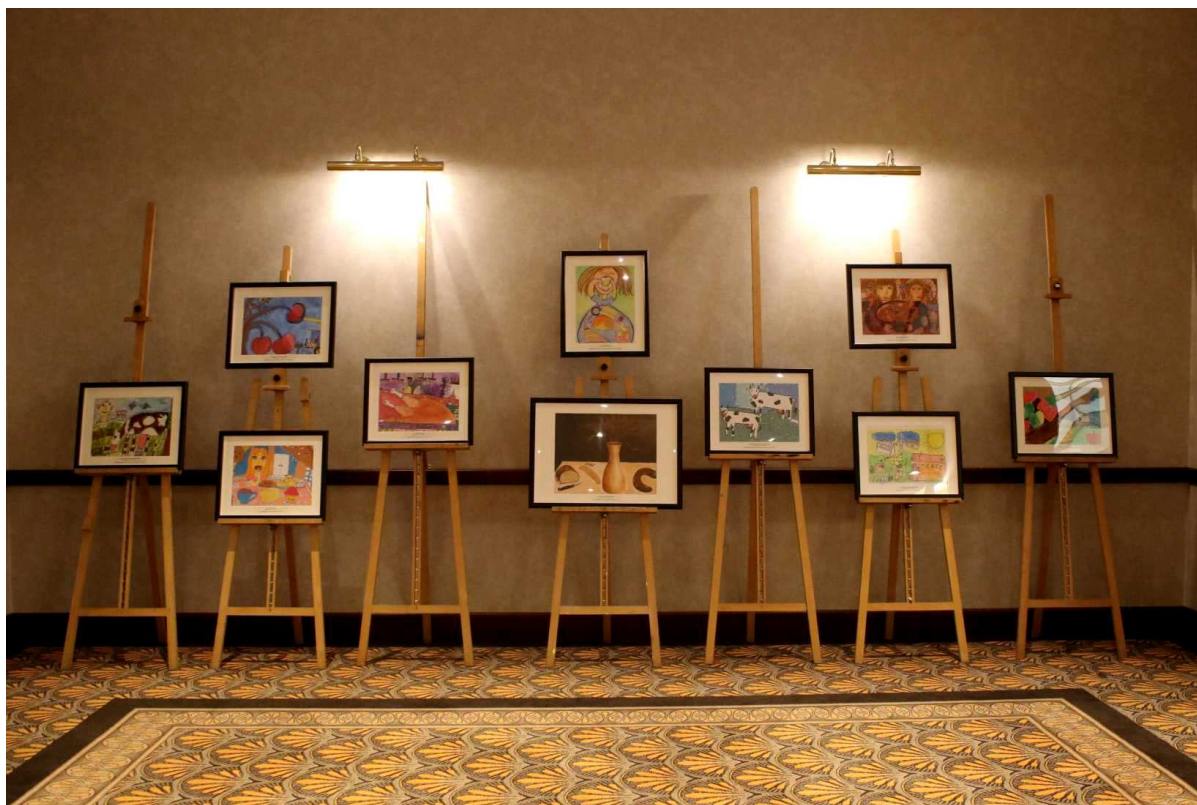
Prečo jem slovenské potraviny? Ósmak Daniel Kačkoš z Palína pri Michalovciach, víťaz literárnej úvahy, na túto otázku odpovedal veľmi výstižne: „Jednoducho preto, lebo sú chutné, čerstvé, zdravé, vyrobené s láskou.“ Zrozumiteľne vysvetlil, že kým slovenské ovocie nám rastie pred očami, o nablýskanom zahraničnom veľa nevieme. Opýtal sa, „akú máme záruku, že sa chemikálie nedostali dovnútra jabĺčka?“

„Ak budeme s deťmi hovoriť o jedle, vysvetľovať im skryté súvislosti, pochopia ich význam v živote svojom i celej spoločnosti,“ povedal Milan Semančík, predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory. Zároveň je podľa neho dôležité otvoriť farmy verejnosti. Keď raz rodičia pošlú dospelávajúce deti na nákup, cieľavedome vložia do košíka slovenské maslo, syr, jablká či rajčiny. Už totiž budú vedieť, že týmto nákupom podpora možno niekoho blízkeho z rodiny či známeho, ktorého videli pracovať na farme, spoznali ho ako ovocinára či zeleninára, jednoducho dobrého hospodára.

Kristínka dojí kravu, Danko chová kozičky

Zažili slávu víťazov. Ich obrazy viseli v päťhviezdičkovom bratislavskom hoteli Carlton a najlepší čítali úvahy o tom, prečo im chutia slovenské potraviny. Sú nádejou krajiny, ktorá sa chce živiť viac vlastnými potravinami.

Ákí sú? Veselí, rozhodní a najmä šikovní, majú radi rastliny a zvieratá. Kristínka Hudáková z Gelnice pomáha babičke pestovať rajčiny a cez prázdniny skúšala u dedka Ferka na dedine dojiť kravu. Podarilo sa! Pomasírovala kravke vemeno, štíhlymi prstami stisla cecky a vytrysklo z nich mliečko. „Je sladké, teplé a trochu spenené,“ znalecky vyriekla krehká blondávä šiestačka.

Kolko našich detí to vie? Kristínkina skúsenosť je ojedinelá. A môže byť úplne zriedkavou. Tohto roku išli tisíce kráv na bitúnok pre mliečnu krízu.

Danko Kačkoš chová spolu s otcom a dedkom osem kozičiek a capka s dlhou bradou Šaňa, štyri ovečky a jedného somárika. Kúpil si ho za tristo nasporených eur, veľmi po ňom túžil. Každý deň zvieratá kŕmi, vyhadzuje hnoj. Neprekvapuje, že presne formuluje svoje myšlienky. Viac než iné deti sa pohybuje medzi zvieratami. Možno raz bude farmár.

Samko Kerák býva v Pezinku v časti Cajla. Nie je dieťa z paneláka, ale rodinného domu. Spolu s rodičmi sa stará o kŕdlik sliepok a zajace. Rád ich pozoruje, ako hopkajú po koterci, zaborí ruku do hebkej králičej srsti. Sú to jeho kamaráti. Samkova mama je učiteľka, a vraví, že deti nemajú vysedávať len za počítačom, na ktorom si Samo napísal úvahu o tom, prečo je slovenské potraviny.

Patrik Kabát namaľoval pekáreň v Drahovciach. Je trochu strémovaný, keď má vysvetliť, prečo si vybral práve pekáreň. No keď prekoná ostych, podá jednoduché vysvetlenie: má rád čerstvé rožky i krajec chlebíka s maslom a so šunkou, ktorý mu pripravuje mama do školy na desiatu spolu s jablčkom.